

ДОМ – ПРОСТОР КОЈИ СЕ НАПУШТА

Када се враћаш дому, ојетѝ си у себи.¹

М. Џ. Руми

Прави номади граде дом који ће напустити. Исто чине и птице и грађевински радници који спавају по теренима, све док не саграде дом који им не припада. Само онај ко гради и напушта познаје тајну историјског неприпадања, насупрот онима који граде и потом руше, или онима који се усељавају и исељавају. Желео бих да говорим о напуштању (*leaving*) уместо о живљењу (*living*), јер дом често препознајемо и на основу наше просторне непостојаности, или по томе колико он нас напушта пре но што ми напустимо њега. Када напушта своје гнездо, птица лети; када напушта свој дом – човек се сећа.

Кућа има своје темеље, своје зидове и кров који је штити од киша, залуталих куршума и лажних гласника будућности. У њој су конзервирани сви наслеђени страхови и чежње, по поду су исписане све заједничке приче и трагови прошлости. Дом је архитектонско здање личног памћења и место које се напушта онда када се у менталном простору јави осећање напуштености. А напуштеност је стање изостанка сећања и пребивање у огромном простору који продужава нашу сенку и ехо нашег гласа.

У недостатку сећања на властито рађање, страсно се сећамо само родне куће, бришући болнице са мапе заједничких егзистенцијалних простора. Родна кућа се не гради, она се наслеђује, и зато је њено напуштање више чин иницијације него номадизма. Гастон Башлар каже да је и без успомена родна кућа (као контрапункт сневаној кући) физички урезана у нас, да је она низ органских навика.² А управо су навике највећи непријатељ напуштања, љубави, идеолошког непослуха. Старци се, овде на Балкану, скоро сваку ноћ прекрсте пред спавање, говорећи да то чине ради безболног прелаза у један другачији, трајни дом. Нисам разумевао ту навику, али ми је безболност трајног одласка остала у сећању као оловни тег на тасу ваге с друге стране болног рађања.

Чеслав Милош је након напуштања своје социјалистичке домовине писао да се осећа као човек који може да се креће слободно, али који свуда за собом вуче дуг синцир који га везује за једно место – синцир најчешће спољашње природе, али и синцир који је постојао унутар њега.³ Без обзира на све наметнуте геополитичке оградe, од идеологије се може побећи, пошто је она најчешће антоним сећања и садашњости и увек нуди само будућност. А од будућности не могу побећи само лажни

¹ Руми, „Омар и харфист“.

² Гастон Башлар, *Поеѝика ѝросѝора*.

³ Чеслав Милош, *Заробљени ум*.

пророци и продавци апсолутних истина. Обездомљеност долази када се напуштају простори чији су зидови били довољно непробојни за све гласове опште среће и личне отуђености. Када дом напустимо не осврћући се уназад, тада напуштање постаје наш дом, а алке дугог синџира остају чврсто везане иза нас, путем матерњег језика и језика детињства, кроз светлост прозора која пада преко јастука у дечјој соби. У успоменама, зидови напуштања рељефнији су од зидова живљења.

Често замишљам дом који се не напушта: његово двориште омеђено линијом хоризонта; високе терасе с напуштеним гнездима и неочишћеним пепељарама; прозоре који одражавају прашину града и колебљиву светлост са заборављеног телевизора. Размишљам о дому у који се долази, из кога се не одлази. О дому који се не наслеђује. Размишљам о динамичкој вези између геометрије простора и телесности онога ко у њему пребива, о дужини прага и квадратури жеља. Размишљам о „избеглицама“ и њиховим новим привременим домовима које испуњавају својим несигурностима и намештајем распоређеним као у дому који су тек напустили. Размишљам о свима онима који би све дали да живот напусте у свом дому, у том ограђеном олтару припадања.

Мимо своје воље, остао сам потомак избеглица и наследник привремених домована. Нисам изградио дом и зато немам шта да напустим, чак и када своје тело-дом премештам из једног простора у други, из једне геометријске истине у другу.

(Са македонској превела Биљана Андоновска)